

**Linköpings
kommun**

Miljö och samhällsbyggnadsförvaltningen

Miljökontoret

Malin Johansson, 013-20 62 95

Ursula Söderberg, 013-20 62 60

2011-02-24

Dnr 2010-2300

Kemikaliehantering på städföretag

- tillsynsprojekt 2010

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Bakgrund	3
Syfte	3
Resultat	3
Verksamhet.....	3
Kemiska produkter och städmetoder.....	3
Avfall.....	4
Omgivningspåverkan.....	5
Energi och transporter	5
Övrigt	5
Slutsats.....	5

Bilagor

Bilaga 1 – Sammanställning av genomförda inspektioner

Bilaga 2 – Informationsbrev till städföretagen

Bilaga 3 – Enkät

Bakgrund

På uppdrag av miljönämnden bedriver miljökontoret enligt miljöbalken (1998:808) tillsyn på miljöfarlig verksamhet, bland annat städföretag. Tillsyn på städföretag sker med anledning av att användning av rengöringsprodukter utgör en risk för människors hälsa och miljön. Tillsynen är ett led i att uppfylla det nationella miljömålet Giftfri miljö.

Under sommaren och hösten 2010 genomförde miljökontoret ett tillsynsprojekt riktat mot städverksamheter i Linköpings kommun. Ett liknande tillsynsprojekt gjordes dessförinnan år 2008. I samband med projektet tog miljökontoret fram en broschyr *Kemikalier i städverksamhet*, som återfinns på kommunens hemsida (www.linkoping.se). En enkät tillsammans med bland annat broschyren skickades ut till 63 städföretag i Linköpings kommun. Utifrån enkäten valde sedan miljökontoret ut några verksamheter för uppföljande inspektion. Totalt besöktes fem olika städföretag.

Syfte

Projektet syftar till att framförallt öka kunskapen om städbranschens hantering av kemiska produkter och deras utsläpp till avlopps nätet samt kontrollera miljöarbetet genom till exempel hur städverksamheterna bedriver egenkontroll och produktval enligt miljöbalken. Storleken på de fem besökta företagen varierade från några anställda till ett hundratal.

Resultat

Enkäten skickades till 63 städföretag och 52 stycken enkätsvar inkom. Av enkätsvaren framgår att 37 stycken av dessa företag fortfarande är i drift. Brev till nio företag returnerades och det visade sig senare att ett av dessa företag lagts ned. Sex städföretag meddelade att företaget var vilande eller nedlagt. Fem företag valdes ut för tillsynsbesök.

Verksamhet

Många företag bedriver städverksamhet i bland annat privata hushåll, kontorsstädning, flytt- och byggstädning m.m. I tre fall förekommer även industristädning.

Mer än hälften (25 st.) av de städföretag som är i drift har färre än fem anställda. I många fall är dessa företag enmansföretag. Fem företag har mellan 5-20 anställda och sju företag har alltifrån ca 50 till 160 anställda.

Kemiska produkter och städmetoder

Det finns åtskilliga kemiska produkter som används vid städning och rengöring. Vissa kemiska produkter används vid vanlig städning och andra, något mer miljöfarliga produkter, vid grovstädning. De enkätsvar som inkommit är ett tydligt exempel på att det finns många olika rengöringsprodukter på marknaden. Gemensamt för de kemiska produkterna, som redovisas i enkäterna, är att de är mindre skadliga för människors hälsa och miljön.

Aktuella säkerhetsdatablad ska finnas där kemiska produkter hanteras. Säkerhetsdatabladet ger bland annat information om produktens farliga egenskaper, risker och de skyddsåtgärder som ska vidtas. För att få en överblick över användningen av de kemiska produkter som används i städverksamheten och kunskap om de ämnen som ingår i rengöringsmedlen ska en kemikalieförteckning upprättas. Mer information om detta finns i broschyren *Kemikalier i städverksamhet*, som miljökontoret har tagit fram. Förekomsten av säkerhetsdatablad och kemikalieförteckning varierar stort bland städföretagen; vissa städföretag har både säkerhetsdatablad och kemikalieförteckning medan andra städföretag saknar dessa helt. Många företag är medvetna om vilka hälsorisker som finns med de kemiska produkter som används i verksamheten. Den övervägande hälsoriskerna är hudirritationer, som i de flesta fall förebyggs genom användning av handskar.

Flytande kemiska produkter ska förvaras inom tät invallning som rymmer minst det största kärlets volym plus tio procent av övriga kärlets volym. Invallningen ska vara utförd i material som är beständigt mot de kemikalier som lagras. Efter genomförda inspektioner kan miljökontoret konstatera att det finns brister inom detta område. Det saknades invallning på samtliga besökta städföretag som förvarade kemiska produkter, vilket gjorde att alla fick till uppgift att åtgärda detta. I sammanhanget ska även nämnas att de företag som miljökontoret besökte fick ett inspektionsprotokoll där de uppmanades att åtgärda de brister som uppmärksammats under inspektionen.

Det finns ett stort utbud av rengöringsprodukter på marknaden. Dessa produkter har varierande påverkningsgrad på människors hälsa och miljön. De flesta företag som medverkat i enkätundersökningen är miljömedvetna och väljer rengöringsprodukter som är skonsamma mot miljön. Vissa företag är dock väldigt kundstyrda och har därför svårt att påverka produktval. Utöver de lite mer traditionella rengöringsmedlen har ett komplement av alternativa produkter tillkommit. Till dem hör bland annat mikrofiber, mirakelsvampar, ultrarent vatten och Twisterrondeller. Flera städföretag uppger att de allt mer övergår till att använda mikrofiber, som kräver lite eller inga kemikalier.

För att minska förbrukningen av kemiska produkter används oftast doseringsutrustning. De allra flesta företag använder doseringsutrustning och följer doseringsanvisningarna på förpackningen. Några städföretag doserar utifrån erfarenhet och uppskattning, vilket bland annat innebär dosering efter smutsighetsgrad eller minskad dosering än den som anges på förpackningen. Där det är möjligt har vissa företag helt gått över till att städa med enbart vatten.

I samband med att kemiska produkter hanteras finns risk för spill, läckage eller att någon annan olycka inträffar. Positivt är att det enligt inkomna enkätsvar inte har skett någon olycka vid städföretagen. I och med att det ofta pågår annan verksamhet i de miljöerna där städverksamhet bedrivs, finns det däremot alltid en risk att bli inblandad i olyckor.

Avfall

De vanligaste förekommande avfallsslagen vid de olika städföretagen är spillvatten, plast, kartong, brännbart och hushållssopor. Vid städning i privata hem, kontors- och byggstädning kastas soporna oftast i uppdragsgivarens egen soptunna/container.

Omgivningspåverkan

Spillvatten från damning och moppning m.m. släpps i samtliga fall ut i avloppet och i något fall även i blomrabatten. Tre företag som svarat på enkäten bedriver bland annat industristädning, där det uppkommer spillvatten. Ett av företagen tar hjälp av en godkänd underleverantör som transporterar det uppsamlade spillvattnet i tankar till Tekniska Verken för rening. Ett annat företag lämnar eventuellt uppkommet spillvatten till kundens miljöansvariga personal och vid det tredje företaget tas spillvattnet omhand på plats hos kunden.

De allra flesta verksamheter har egna tvättmaskiner som städmaterial tvättas i. Av de städföretag som miljökontoret besökte hade alla nya tvättmaskiner. Några företag använder impregnerade moppar och i de fallen sker impregneringen automatiskt i tvättmaskinerna, som doserar impregneringsmedel efter tvättens/mopparnas vikt.

Energi och transporter

Företagen arbetar generellt med att minska energiförbrukningen genom att till exempel släcka belysningar, använda belysning med energisnåla lampor, stänga av datorer, stänga portar, tvätta fulla maskiner, underhålla och köpa energisnåla maskiner (tvättmaskiner och dammsugare m.m.), stänga av dammsugare och strykjärn när de inte används, dammsuga mindre och istället använda torrmopp, använda kallt vatten och med lågt tryck m.m.

Många företag tar hänsyn till den miljöpåverkan transportererna har och för att minska utsläppen har de olika städföretagen utformat riktlinjer för detta, vilka yttrar sig i bland annat miljöbilar, samåkning, ruttplanering; kortast väg, cykel- och bussresor, eco-driving, om möjligt ersätta bilresor med telefon- och videokonferens m.m. Exempel finns på företag som valt bort rengöringsprodukter på grund av de långa transportererna. För att minimera transporter till och från kontoret tar de anställda på flera företag med sig städmaterial så att det räcker för en hel dag. Samordning av transporter för mopp- och materialleveranser förekommer också.

Övrigt

När det gäller miljörelaterade utbildningar är variationen stor bland företagen. De flesta företag håller internutbildningar för sin personal och där är ofta miljöaspekten en del av utbildningen. Några företag låter dessutom sina anställda gå utbildningar såsom SRY-utbildning (Servicebranschens Yrkesnämnd), Miljöörkortet, Sunda Hus, Trafikverkets utbildning Arbeta på väg, utbildningar/föreläsningar som PA:s Utbildning och Konsulttjänster håller i m.m. Även vissa leverantörer erbjuder utbildningar om sina produkter och deras miljöpåverkan.

Vid nyanställning sker för det mesta en introduktionsutbildning där den nyanställda får en beskrivning av verksamheten (t.ex. verksamhetens miljöarbete, miljöörkort, ergonomi, användning av kemiska produkter, egenkontroll, genomgång av företagets policy och mål). I många fall får den nyanställda gå bredvid en mentor/arbetsledare. Ett företag har policyn att alla nyanställda ska genomgå SRY-utbildning.

De större företagen har egenkontrollprogram, men i största allmänhet saknar de mindre företagen dokumenterade program. Rutiner för egenkontroll finns dock på de flesta av företagen.

Slutsats

Det huvudsakliga syftet med projektet var att få inblick i städbranschens hantering av kemiska produkter, men även få en uppfattning om vilket miljöarbete som bedrivs. Resultatet av projektet visar att det förekommer vissa brister vid städföretagen. De främsta bristerna som behöver åtgärdas är framförallt kemikalieförteckning, avsaknaden av säkerhetsdatablad och förvaring av kemiska produkter. De företag som miljökontoret besökte under projektet blev informerade om de uppdagade bristerna och fick till uppgift att åtgärda dessa.

De större företagen har ofta ett genomarbetat egenkontrollprogram, medan de mindre företagen skulle kunna förbättra egenkontrollen. Syftet med egenkontrollen är att verksamhetsutövaren själva ska kontrollera sin verksamhet och lättare kunna överblicka den och det innebär att egenkontrollen utformas så att den passar den egna verksamheten. Några exempel som skulle kunna vara lämpliga för de mindre företagen är till exempel att upprätta en kemikalieförteckning och rutiner för dosering samt rutiner för transporter.

I flera fall är det kunderna och inte städföretagen som väljer vilka kemiska produkter och städmetoder som ska användas. Kunderna/beställarna efterfrågar vissa rengöringsprodukter och städmetoder i tron om att de behövs för att hålla lokalerna rena, trots att produkterna/metoderna egentligen är överflödiga. Följden av detta är att kemiska produkter förbrukas i onödan. För att kunskapen och de faktiska behoven ska lyftas fram skulle ett seminarium för utförare och beställare kunna vara ett lämpligt forum för att öka kunskapen om och definiera behoven av städning.

Miljökontoret ser positivt på det utbredda miljöarbetet som pågår inom städbranschen. Företagen har av förklarliga skäl kommit olika långt i sitt miljöarbete, men generellt sett pågår ett utbrett arbete med att aktivt välja mindre miljöfarliga produkter, minimera transporter, använda doseringsutrustning, välja städmetoder som är skonsamma mot miljön m.m. Trots det pågående miljöarbetet visar dock bristerna att fortsatt tillsyn behövs.

På grund av tidsbrist besöktes endast fem städföretag i projektet, men vid kommande tillsyn rekommenderas fler tillsynsbesök.

Bilaga 1

Sammanställning av genomförda inspektioner

Storlek på resp. företag (antal anställda)	≤ 8	≥ 16	≥100
Antal	1	2	2

Säkerhetsdatablad	Ja	Nej ¹
Antal	4	1

Kemikalieförteckning	Ja	Nej ¹
Antal	2	3

Förvaring av kemikalier	Korrekt	Bristfälligt (Invallning saknas, golvbrunn utan list m.m.) ¹
Antal	0	4

Känner till att det finns alternativa rengöringsprodukter/metoder på marknaden som är mindre farliga för människors hälsa och miljön?	Ja	Nej
Antal	5	0

Har det skett någon olycka som resulterat i utsläpp till vatten eller mark av kemiska produkter?	Ja	Nej
Antal	0	5

Används doseringsutrustning eller sker dosering på annat sätt? ¹	Doseringsutrustning används	Dosering sker på annat sätt ²
Antal	1	3

Transport av farligt avfall	Har aldrig transporterat	Transporterar någon gång	Transporterar regelbundet ³
Antal	3	1	1

Spillvatten	Tas om hand och genomgår någon sorts rening ⁴	Hälls ut i avloppet
Antal	3	2

Miljörelaterad utbildning av personal	Har utbildning	Har ingen utbildning
Antal	4	1

Företaget har egenkontroll/kontrollprogram	Ja	Nej
Antal	5	0

¹ Ett av de besökta företagen använder inga kemiska produkter.

² Dosering sker enligt anvisningar, men det förekommer även dosering efter smutsighetsgrad.

³ Företaget har enligt uppgift tillstånd att transportera farligt avfall.

⁴ Avser spillvatten från industristädning/fasadtvätt, spillvatten som uppkommer i den övriga verksamheten släpps ut i avloppet.

Bilaga 2

Till städföretag i Linköpings kommun

Tillsyn över verksamheter inom städbranschen

Miljönämnden har ansvar för tillsyn över verksamheter som påverkar eller kan påverka miljön. För att bidra till att uppfylla det nationella miljömålet Giftfri miljö utför miljökontoret inspektioner bl a på företag som hanterar produkter för städning och rengöring. Tillsyn utförs då användningen av rengöringsprodukter utgör en risk för hälsa och miljö.

Under 2008 utförde miljökontoret inspektioner hos några av städföretagen i kommunen och framöver planeras ytterligare ett antal inspektioner inom branschen. Tillsynens fokus kommer att ligga på de områden där brister har konstaterats vid tidigare inspektioner.

Bifogat finns en enkät för er att fylla i och skicka in till Miljökontoret, Linköpings kommun, 581 81 Linköping **senast den 10 september 2010**. Om miljökontoret väljer ut er verksamhet för tillsynsbesök kommer vi att kontakta er och boka tid för besöket. Inför vårt besök bör ni bl a gå igenom er egenkontroll och hantering av kemikalier. Till er hjälp bifogas informationsmaterial *Kemikalier i städverksamhet, Miljöbalkens krav på egenkontroll – hur berör det dig?* samt ett exempel på kemikalieförteckning.

Tillsynen är avgiftsbelagd. Avgiften under 2010 är 840 kr per timme (för mer information om tillsynsavgiften se www.linkoping.se).

Kontakta oss gärna om Ni har frågor.

MILJÖKONTORET

Ursula Söderberg
Miljöskyddsinspektör
Telefon: 013-20 62 60

Malin Johansson
Miljöskyddsinspektör
Telefon: 013-20 62 95

Bilaga 3

Enkätundersökning av städföretag, sommaren/hösten 2010

Företagsinformation

Företagets namn	Organisationsnummer
Fastighetsbeteckning	Kontaktperson, telefon, e-post
Ort	Datum
Namn-teckning	Namn-förtydligande

Verksamhetsbeskrivning

1. Hur många anställda finns i verksamheten?

2. Hur länge har verksamheten funnits?

3. Beskriv verksamhetens historik.

4. Vilken typ av städning bedriver Ni? Utförs industri och/eller mattvätt? Vilka städmetoder förekommer?

Kemikalier

5. Vilka kemiska produkter används i städverksamheten. (Produkt och mängd/år av huvudsakliga produkter).

6. Finns aktuella säkerhetsdatablad för kemiska produkter som används?

Ja Nej

7. Finns kemikalieförteckning?

Ja Nej

Om Ja, hur ofta uppdateras den?

8. Beskriv hur hantering och förvaring av kemiska produkter sker i verksamheten. (Invallat, tät yta, under tak, påkörningsskydd). Hur arbetar Ni för att minimera risker för utsläpp?

9. Vilka miljö- och hälsorisker finns det med de kemiska produkter som används i verksamheten?
(Se Informationsblad, *Kemikalier i städverksamhet*)

10. Känner Ni till om det finns alternativa rengöringsprodukter/metoder på marknaden som är mindre farliga för människors hälsa och miljö, men med liknande egenskaper och rimlig kostnad?

Ja Nej

Om ja, vilka rengöringsprodukter/metoder har byts ut under de 5 senaste åren? Om nej, av vilka skäl har rengöringsprodukter/metoder inte bytts ut?

11. Hur stor betydelse har miljöaspekten för Er verksamhet vid inköp och upphandling?

12. Har Ni tillgång till extern information/hjälp om exempelvis produktval?

Ja Nej

Om ja, från vilken organisation/ bransch? Vilka tips och råd ges?

13. Har det skett någon olycka som resulterat i utsläpp till vatten eller mark av kemiska produkter?

14. Beskriv hur Ni arbetar för att minska förbrukningen av kemikalier i verksamheten. Finns rutiner för doseringsanvisningar? Följs rutinerna?

15. Används doseringsutrustning eller sker dosering på annat sätt?

Doseringsutrustning används Dosering sker på annat sätt

Om det sker på annat sätt, på vilket sätt sker dosering på?

Avfall

16. Vilket sorts avfall och mängd/år förekommer i verksamheten?

17. Beskriv hur hantering och transporter av avfall sker ifrån industristädning. (Se Informationsblad, *Kemikalier i städverksamhet*)

Omgivningspåverkan

18. Var tar spillvattnet vägen? (Från exempelvis industristädning). Omhändertas det för behandling/rening eller hålls det direkt i avloppet? (Dag- eller spillvattennätet)

19. Hur tvättas städutrustningen? (Moppar m. m främst från industristädning).

Energi

20. Beskriv på vilket sätt minskning/effektivisering av förbrukningen av energi sker. (Med energieffektivisering menas hela spektrat från drift och underhåll av fastighet till val av metod i städprocesser).

21. Beskriv företagets policy för transport. (Miljöbilar, ruttplanering m.m.)

Övrigt

22. Beskriv om någon miljörelaterad utbildning sker i verksamheten. (T.ex. vilken eller vilka kurser har erbjudits och av vem?)

23. Vilken introduktionsutbildning får nyanställda?

24. Har verksamheten någon egenkontroll eller kontrollprogram.

Ja Nej

Om ja, på vilket sätt är det utformat? Sker det någon dokumentation och uppdatering?
